Zákon o veřejné službě kontrolní

Návrh zákona č. 20 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 27. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí čl. 63–68, 66 odst. 6 a 100 Občanské ústavy. Upravuje Ministerstvo kontroly a Veřejnou službu kontrolní, nezávislou instituci, která kontroluje hospodaření s veřejným majetkem a veřejnými prostředky a dále chrání spotřebitele, hospodářskou soutěž, životní prostředí a bezpečnost výrobků a výzkumu. Navazuje na zákon o občanském hodnocení institucí veřejné služby (č. 5), zákon secesní (č. 4) a zákon o veřejných financích a ČNB (č. 7). Vychází z autorovy Hlavy 4 (čl. 78, 84) a z Východisek (bod 30) na forumlidu.cz/oipd. Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne ……. 20..

o veřejné službě kontrolní

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podle Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) poslání, organizaci, pravomoci a kontrolu Ministerstva kontroly a Veřejné služby kontrolní.

§ 2 – Poslání a nezávislost

(1) Veřejná služba kontrolní hlídá jménem občanů, aby s jejich majetkem a penězi nikdo neplýtval a aby je nikdo nerozkrádal, a chrání je před nebezpečnými výrobky, znečištěním a zneužitím tržní moci (čl. 66 odst. 6 a čl. 100 ústavy).

(2) Veřejná služba kontrolní je nezávislá (čl. 100 odst. 1 ústavy). Nikdo, ani ministr kontroly, jí nesmí v jednotlivé věci nařídit, aby kontrolu zahájila, nezahájila nebo ukončila, ani jak má znít její výsledek.

ČÁST DRUHÁ – MINISTERSTVO KONTROLY

§ 3

(1) Ministerstvo kontroly zadává Veřejné službě kontrolní úkoly podle vůle občanů, zejména sestavuje roční plán kontrol podle výsledků občanského hodnocení institucí a podnětů občanů, dozírá na plnění jejího poslání a odpovídá za její hospodárnost (čl. 64 odst. 1 ústavy).

(2) Ministra kontroly volí rozhodující občané v celostátní přímé volbě na 4 roky (čl. 64 odst. 2 ústavy).

(3) Ministerstvo má nejvýše 33 zaměstnanců (čl. 64 odst. 3 ústavy).

(4) Ministr každý rok předloží výroční zprávu o Veřejné službě kontrolní pro občanské hodnocení podle čl. 90 ústavy.

ČÁST TŘETÍ – VEŘEJNÁ SLUŽBA KONTROLNÍ

§ 4 – Ředitel

(1) Veřejnou službu kontrolní řídí ředitel, kterého volí rozhodující občané v celostátní přímé volbě, kdykoli je funkce uprázdněna; ředitel osobně odpovídá za řádný chod služby (čl. 65 odst. 2 ústavy).

(2) Ministr kontroly nebo předseda Národní rady může navrhnout odvolání ředitele; o odvolání rozhodují občané v referendu (čl. 65 odst. 4 ústavy).

§ 5 – Oddíly

Veřejná služba kontrolní se člení na tyto oddíly:

a) kontrola hospodaření veřejných institucí a územních celků,

b) ochrana hospodářské soutěže (úřad pro ochranu hospodářské soutěže podle čl. 100 odst. 3 ústavy),

c) ochrana spotřebitele, potravin, krmiv, osiv a zvířat,

d) ochrana životního prostředí,

e) jaderná a radiační bezpečnost a dozor nad výzkumem nebezpečných látek,

f) metrologie, technická normalizace a bezpečnost výrobků a technických zařízení,

g) přestupky.

§ 6 – Rozhodující zaměstnanci

(1) Rozhodujících zaměstnanců je nejvýše 66 (čl. 65 odst. 3 ústavy). Jsou jimi ředitel, jeho zástupce, vedoucí oddílů podle § 5, 14 krajských inspektorů a další vedoucí, které stanoví nařízení Národní rady, pokud celkový počet nepřekročí 66.

(2) Rozhodující zaměstnance volí rozhodující občané republiky, krajské inspektory občané kraje, podle volebního zákona. Lze je kdykoli odvolat.

(3) Ostatní zaměstnanci (kontroloři, inspektoři, laboranti) se vybírají ve veřejné soutěži. Kontrolní zjištění a protokol podepisuje vždy kontrolor, který kontrolu provedl; rozhodnutí o povinnostech kontrolovaného, o pokutě nebo o nápravném opatření vydává rozhodující zaměstnanec, který za ně osobně odpovídá (čl. 5 a 83 odst. 2 ústavy).

ČÁST ČTVRTÁ – KONTROLA HOSPODAŘENÍ

§ 7 – Kontrolované osoby

Veřejná služba kontrolní kontroluje hospodaření s veřejným majetkem a veřejnými prostředky (čl. 100 odst. 1 ústavy):

a) všech institucí veřejné služby a ministerstev,

b) Kanceláře prezidenta republiky, Národní rady, Parlamentu a Občanských tribunálů,

c) zemí, krajů, okresů a obcí,

d) České národní banky v rozsahu jejího provozního hospodaření,

e) obchodních společností a jiných osob, které vlastní stát nebo územní celek, a každého, kdo obdržel veřejné prostředky, v rozsahu jejich použití.

§ 8 – Co se kontroluje

Kontrola posuzuje zákonnost, hospodárnost, účelnost a užitečnost výdajů, správnost účetnictví, stav majetku, plnění zákazu schodků a dluhů (čl. 95 ústavy), výpočet a vyplácení platů (čl. 87 ústavy) a převody ze secesí (čl. 89 ústavy).

§ 9 – Postup

(1) Kontrola se oznamuje předem; bez oznámení ji lze zahájit, hrozí-li zničení důkazů.

(2) Kontrolovaný je povinen kontrolorům umožnit vstup do prostor, předložit doklady a poskytnout součinnost (čl. 88 odst. 4 ústavy obdobně). Do obydlí kontroloři nevstupují; je-li vstup nezbytný, požádá Veřejná služba kontrolní policii, která postupuje podle čl. 81 odst. 3 ústavy.

(3) Kontrolovaný se může k protokolu vyjádřit do 15 dnů; vyjádření se zveřejní spolu s protokolem.

(4) Kontrolní zjištění se zveřejní do 30 dnů od ukončení kontroly v úplném znění; znečitelní se jen údaje podle čl. 7 odst. 3 ústavy.

§ 10 – Náprava a odpovědnost

(1) Zjistí-li Veřejná služba kontrolní nedostatky, nařídí jejich nápravu a lhůtu k ní (čl. 100 odst. 2 ústavy). Kontrolovaný do uplynutí lhůty zveřejní, jak nedostatky odstranil.

(2) Zjistí-li, že veřejný služebník špatně hospodaří, zveřejní odůvodněný návrh na jeho odvolání v systému EVORAS postupem podle § 28 odst. 2 volebního zákona (čl. 100 odst. 2 ústavy).

(3) Zjistí-li podezření z trestného činu, oznámí je bez odkladu státnímu zastupitelství a tribunu lidu příslušného kraje; zjistí-li škodu, oznámí ji Veřejné službě správní, která nárok uplatní postupem podle § 11 zákona o veřejných služebnících a jejich platech (čl. 84 ústavy).

(4) Veřejná služba kontrolní může Národní radě a veřejnosti předložit odůvodněný podnět ke změně, zúžení nebo zrušení instituce; referendum se vyhlásí postupem podle § 13 zákona o občanském hodnocení institucí veřejné služby (čl. 90 odst. 2 ústavy).

ČÁST PÁTÁ – OCHRANA TRHU, SPOTŘEBITELE A PROSTŘEDÍ

§ 11 – Hospodářská soutěž

(1) Úřad pro ochranu hospodářské soutěže brání dohodám narušujícím soutěž, zneužití dominantního postavení monopolů a oligopolů a spojování podniků, které by soutěž podstatně narušilo (čl. 100 odst. 3 ústavy).

(2) Zjistí-li zneužití tržní moci, nařídí jeho ukončení a může uložit pokutu do 10 % ročního obratu podniku. Návrh na rozdělení podniku předloží Národní rada Parlamentu k předložení občanům v referendu.

(3) Dohlíží, aby provozovatelé přirozených monopolů účtovali ceny jen ve výši nákladů podle zákona o strategických veřejných zdrojích.

§ 12 – Spotřebitel, potraviny a výrobky

(1) Veřejná služba kontrolní kontroluje bezpečnost a pravdivé označení výrobků, potravin, krmiv, osiv a léčiv na trhu, zdraví zvířat a technická zařízení; může kontrolovat i bez oznámení a odebírat vzorky za náhradu.

(2) Zjistí-li výrobek, který bezprostředně ohrožuje zdraví nebo život, nařídí jeho stažení z trhu a neprodleně informuje veřejnost.

§ 13 – Životní prostředí a výzkum

(1) Veřejná služba kontrolní kontroluje čistotu vody, ovzduší a půdy, nakládání s odpady a dodržování podmínek těžby podle zákona o strategických veřejných zdrojích.

(2) Dozírá nad jadernou a radiační bezpečností a nad výzkumem a nakládáním s nebezpečnými látkami a organismy; výsledky měření zveřejňuje průběžně.

§ 14 – Metrologie

Veřejná služba kontrolní zajišťuje národní etalony, ověřování měřidel a technickou normalizaci. Technické normy jsou bezplatně veřejně přístupné; závaznými se stávají jen tehdy, stanoví-li to zákon.

ČÁST ŠESTÁ – PŘESTUPKY

§ 15

(1) Veřejná služba kontrolní projednává přestupky, které jí svěřují zákony. Rozhodnutí vydává rozhodující zaměstnanec oddílu přestupků nebo krajský inspektor.

(2) Proti rozhodnutí lze podat žalobu ke krajskému soudu; žaloba má odkladný účinek.

(3) Pokuty uložené veřejnému služebníkovi platí osobně, nikoli instituce (čl. 5 ústavy).

ČÁST SEDMÁ – KONTROLA KONTROLORŮ

§ 16

(1) Hospodaření Veřejné služby kontrolní každý rok prověří auditor vybraný ve veřejné soutěži Poslaneckou sněmovnou; zpráva se zveřejní.

(2) Kontrolor, který zjištění zamlčel nebo zkreslil, se dopouští zneužití moci (čl. 92 ústavy). Zaměstnanci jsou povinně pojištěni (čl. 84 ústavy). Zaměstnanec nesmí kontrolovat osobu, u níž byl v posledních 3 letech zaměstnán nebo s níž byl ve smluvním vztahu.

(3) Veřejná služba kontrolní vede veřejnou databázi o své struktuře, pravomocích, odpovědnosti jednotlivých služebníků, hospodaření a výsledcích (čl. 68 ústavy).

ČÁST OSMÁ – PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 17 – Přechodná ustanovení

(1) Do Veřejné služby kontrolní se do 2 let od účinnosti ústavy začlení Nejvyšší kontrolní úřad, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Česká obchodní inspekce, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Státní veterinární správa v rozsahu dozoru, Česká inspekce životního prostředí, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví a Český metrologický institut (čl. 124 ústavy).

(2) Do zvolení rozhodujících zaměstnanců vykonávají jejich funkce dosavadní vedoucí; volba se koná do 1 roku od účinnosti ústavy; nabude-li tento zákon účinnosti později než 6 měsíců po účinnosti ústavy, do 6 měsíců od své účinnosti.

§ 18 – Zrušovací ustanovení

Zrušuje se zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, a zákon č. 273/1996 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů, a to ke dni začlenění podle § 17 odst. 1.

§ 19 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Dnes kontroluje stát desítka inspekcí a úřadů, které spolu nekomunikují a jejichž zprávy nikdo nečte. Zákon je spojuje do jedné nezávislé služby s voleným ředitelem a volenými krajskými inspektory. Každé zjištění se zveřejní, špatný hospodář dostane návrh na odvolání a škoda se vymáhá na tom, kdo ji způsobil.

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Hlava 4 OIPD, čl. 84 (VSK):** kontroluje hospodaření všech IVS včetně kanceláře prezidenta a NRČr, navrhuje nápravu včetně odvolání VS a zveřejňuje ji; kontroluje SECESE a OH-IVS; metrologie, dozor nad nebezpečnými výzkumy, antimonopolní úřad s pravomocí regulovat monopoly a oligopoly; čistota prostředí, potraviny, osiva, chovy, technická a radiační zařízení – § 5, 7 až 14.
- **Východiska, bod 30:** VSK kontroluje užitečnost, efektivitu, náklady, rozpočty a platy jednotlivých služeb a může navrhovat jejich redukci nebo zrušení – § 8, 10 odst. 4.
- **Hlava 4 OIPD, čl. 78:** ministerstvo do 33, IVS do 66 rozhodujících, ředitel volený a odvolatelný jen občany – § 3, 4, 6.

3. Doplnění a odchylky

Téma	Autor	Návrh	Důvod
Kdo kontroluje kontrolora	neuvedeno	audit vybraný Sněmovnou, zákaz přechodu od kontrolovaného (§ 16)	Nikdo nesmí kontrolovat sám sebe.
Rozdělení monopolu	VSK může nařídit regulaci	regulace ano, rozdělení jen referendem (§ 11)	Zásah do vlastnictví (čl. 93 ústavy).
Technické normy	neuvedeno	bezplatně přístupné (§ 14)	Pravidla, která mají občané dodržovat, musí být dostupná zdarma.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 5, 63–68, 84, 87, 88, 89, 90, 92, 95 a 100 ústavy. Odpovídá étosu: krádež je vždy zločin, i krádež veřejného majetku; odpovídá konkrétní člověk, ne instituce.

5. Dopady

Sloučení deseti kontrolních úřadů přinese úsporu na vedení a správě. Kontrolní kapacita v terénu zůstane zachována.

B. Zvláštní část

K § 1 a 2: Poslání a nezávislost.

K § 3: Ministerstvo kontroly.

K § 4 až 6: Ředitel, oddíly, rozhodující zaměstnanci.

K § 7 až 10: Kontrola hospodaření, postup, náprava a odpovědnost.

K § 11 až 14: Hospodářská soutěž, spotřebitel, životní prostředí, metrologie.

K § 15: Přestupky.

K § 16: Kontrola kontrolorů.

K § 17 až 19: Přechodná ustanovení, zrušení a účinnost.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 5, 7, 63–68, 84, 87–90, 92, 93, 95, 100, 124 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Fórum lidu – OIPD: Hlava 4 (čl. 78, 84), Východiska (bod 30); seznam zákonů (č. 20); zákony č. 166/1993 Sb., 273/1996 Sb.